

More **correct** Information. Less Discrimination

Η κοινωνιολογία του βλέμματος και η δύναμη του πλαισίου

**Η σχέση εικονολήπτη / φωτογράφου,
αντικειμένου και θεατή**

Η κοινωνιολογία του βλέμματος και η δύναμη του πλαισίου

Καθορίζοντας τις βασικές έννοιες προκατειλημμένων αναπαράστασεων

Στιγματισμός

Η επαναλαμβανόμενη συσχέτιση μιας κοινωνικής ομάδας με αρνητικά χαρακτηριστικά (κίνδυνο, παθητικότητα). Αφαιρεί από την πολυπλοκότητα του ανθρώπου προσδίδοντας του απλώς μία βλαπτική ταμπέλα.

Φυλετικοποίηση

Η απόδοση αρνητικής έννοιας σε φυσικά ή πολιτισμικά στοιχεία ώστε συγκεκριμένες ομάδες να οριστούν ως “οι άλλοι”. Συχνά συμβαίνει μόνο με το βλέμμα, χωρίς την εκφορά λόγου.

Απανθρωποποίηση

Η διαδικασία της αποστέρησης της ανθρωπίνης ταυτότητας από τα άτομα, ώστε να στοχοποιηθούν ως ανώνυμες και απρόσωπες μάζες.

Αναλύοντας το βλέμμα: επιλέγοντας την οπτική γωνία της κάμερας

Η οπτική γωνία της κάμερας είναι μια ηθελημένη επιλογή.
Καθορίζει εάν ο θεατής βλέπει ένα άτομο ή ένα αντικείμενο.

- Το βλέμμα της επιτήρησης – πανοραμικό ή αποστασιοποιημένο βλέμμα:
  - **Τι να αναζητήσεις:** Φωτογραφίες που έχουν τραβηχτεί μέσα από αυτοκίνητο ή από μπαλκόνια και παράθυρα ψηλών ορόφων.
  - **Κοινωνιολογική επίδραση:** Η πανοραμική ματιά σε έναν δρόμο ή σε ένα πάρκο δημιουργεί ένα αίσθημα ότι τα πρόσωπα που αποτυπώνονται είναι αντικείμενα υπό παρακολούθηση ή ένα πρόβλημα που πρέπει να λυθεί. Τοποθετεί την παρουσία τους σε ένα πλαίσιο περιρρέουσας απειλής ενώ τοποθετεί τον θεατή στη θέση του επόπτη, παρά του μάρτυρα.

Μία περικυμμένη φωτογραφία που αγνοεί την τεράστια έκταση του Συντριβανιού των Τριτώνων στη Βαλέτα. Φωτογραφία: [Emma Mizouli](#) - Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International

- Το βλέμμα στο ύψος των ματιών:
  - **Τι να αναζητήσεις:** Φωτογραφίες που έχουν ληφθεί στο ύψος των ματιών του υποκειμένου, συχνά σε κοντινή απόσταση από αυτό, κάτι το οποίο υποδεικνύει και ότι εν γνώση του βιντεοσκοπείται ή ακόμα ότι έχει δώσει τη συγκατάθεση του.
  - **Κοινωνιολογική επίδραση:** Αυτό αποκαθιστά την πράξη. Κοιτάξεις ισότιμα τον άνθρωπο, και όχι απαξιωτικά μια ανώνυμη κοινωνική ομάδα. Τον αναγνωρίζεις ως γείτονα ή ως συμπολίτη σου.

Αναλύοντας το βλέμμα: Αναγνωρίζοντας τα μοτίβα του «κακοποιητή» Κοινά οπτικά μοτίβα που χρησιμοποιούνται για τον στιγματισμό ή τη φυλετική διάκριση μεταναστευτικών αφηγήσεων:

- **Η φαινομενική έλλειψη πόρων:** Φωτογραφίες που δείχνουν συμμετοχή αποκλειστικά μεταναστών σε διαμαρτυρίες, ουρές αναμονής σε νοσοκομεία, τράπεζες ή στάσεις λεωφορείων κλπ. υπονοούν την κατάληψη χώρου ή την κατανάλωση πόρων από τους μετανάστες σε βάρος του ντόπιου πληθυσμού.
- **«Περικομμένος» τρόπος ζωής:** Η εστίαση σε ένα smartphone, ένα τσιγάρο ή ένα επώνυμο ρούχο. Παρόμοιες τακτικές χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν το άτομο **ως ψεύτικο πρόσφυγα ή απατεώνα**, παραβλέποντας την πραγματικότητα, ότι στις μέρες μας ένα smartphone είναι βασικό εργαλείο επιβίωσης και επικοινωνίας.
- **Αντιπαραβολή πολιτισμικών αντιθέσεων:** Η σκόπιμη τοποθέτηση του μετανάστη, ως υποκείμενο, μπροστά από ένα τοπικό θρησκευτικό ή εθνικό μνημείο, ώστε να υπονοηθεί ότι οι μετανάστες βρίσκονται εκτός πλαισίου ή ότι αποτελούν **απειλή για την παράδοση**.

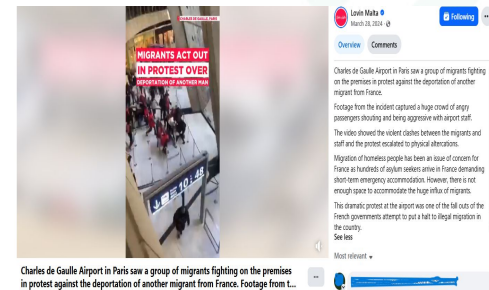

Αφρικανοί μετανάστες διαμαρτύρονται στην Βαλέτα, Μάλτα.
Φωτογραφία Regine Nguini

Άσκηση: Η μετατόπιση του βλέμματος

- **Σενάριο:** Φαντάσου ότι παρακολουθείς ένα βίντεο σύντομης διάρκειας (short) από ένα κινητό το οποίο δείχνει μία ομάδα μεταναστών να διαπληκτίζονται στην πλατεία μίας μικρής πόλης ή έξω από μία πολυκατοικία.
- **Ανάλυση εργασίας:**
  - **Αναγνώρισε το βλέμμα:** Η λήψη του βίντεο έγινε από απόσταση/κρυφά (εμποπτικό βλέμμα) ή η λήψη είναι κοντινή; Πώς η “κρυφή” κάμερα αλλάζει το αίσθημα ασφάλειας;
  - **Η παγίδα της γενίκευσης:** Για ποιον λόγο χρησιμοποιείται ένα μεμονωμένο γεγονός υπονοώντας ότι αποτελεί “κανονική” συμπεριφορά χιλιάδων άλλων στην χώρα;
  - **Το “πριν και μετά” που λείπει:** Φαίνεται στο βίντεο η αφορμή του διαπληκτισμού; Στην παραπληροφόρηση συνήθως η κάμερα ξεκινά να καταγράφει μόνο όταν οι μετανάστες δείχνουν επιθετικοί, αφαιρώντας οποιαδήποτε πρόκληση προηγήθηκε.

Κριτική σκέψη: Παρουσιάζει ουσιαστική δημοσιογραφική αξία το βίντεο; Το άτομο που βλέπω προσεγγίζεται με “κατασκοπευτικό” φακό ή με φακό “γεινίασης”; Μήπως η φωτογραφία χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει μία ολόκληρη πληθυσμιακή ομάδα;

Σύνδεσμος για το βίντεο από την Lovin Malta, εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας στην Μάλτα:

<https://www.facebook.com/share/v/1AfDjFiinv/>